

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ПОЗНАВАЊЕ ДРУШТВА		
РАЗРЕД	СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА	ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА
СЕДМИ	2	72
ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Усвајање основних знања о карактеристикама Европе и развоју друштва кроз период средњег вијека. ✓ Развијање оријентације у простору и у времену и способности повезивања догађаја у времену са просторним одредницама. ✓ Поштовање и његовање различитих култура и традиција. 		
ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА		
<ul style="list-style-type: none"> - Стицање елементарних знања о физичким и друштвеним одликама Европе и препознавање значаја Европе у свијету. - Стицање основних знања о Јужној, Средњој, Западној и Сјеверној Европи. - Препознавање утицаја природних и друштвених фактора на повољан развој привреде у појединим државама Западне Европе. - Препознавање сличности руске културе и културе нашег народа. - Препознавање утицаја природних богатстава на високи животни стандард. - Упознавање различитих мјеста на европском континенту и начина живота људи на том простору. - Усвајање вјештина оријентације на географској карти. - Стицање знања о првим државама у средњем вијеку и упознавање са културно-историјским развојем људског друштва из периода раног средњег вијека. - Стицање знања о првим државама Старих Словена, њиховим владарима и културном наслеђу Јужних Словена из периода средњег вијека. - Стицање свијести о значају језика и писма за један народ. - Стицање знања о Европи у позном средњем вијеку и препознавање културног наслеђа позног средњег вијека у савременом свијету. - Стицање основних знања о животу у доба Немањића и препознавање културног наслеђа из доба Немањића. - Упознавање са животом, радом и значајем Растка Немањића. - Уочавање карактеристика живота људи у средњовјековној босанској држави и препознавање културног наслеђа из доба средњовјековне Босне. - Стицање основних појмова о сусједима Србије и Босне у позном средњем вијеку. - Стицање основних појмова о османским освајањима и карактеристикама живота становништва на Балканском полуострву у доба османских освајања. - Развој способности уочавања свједока прошлости и развој позитивног става према традицији властитог народа и народа Европе. - Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских и историјских карата и илустрација, атласа и глобуса. 		
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА		
Ред. бр.	Теме	Оквирни број часова

1.	Физичке и друштвене одлике Европе	4
2.	Јужна Европа	8
3.	Средња Европа	8
4.	Западна Европа	6
5.	Источна Европа и Руска Федерација	6
6.	Сјеверна Европа	4
7.	Европа, Византија и арапски свијет у раном средњем вијеку	4
8.	Јужни Словени у раном средњем вијеку	7
9.	Европа у позном средњем вијеку	4
10.	Српске земље у позном средњем вијеку	9
11.	Постанак и развој средњовјековне босанске државе	5
12.	Сусједи Србије и Босне у позном средњем вијеку.	2
13.	Балканско полуострво у доба османских освајања	5

ИСХОДИ УЧЕЊА И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

Наставна тема 1: Физичке и друштвене одлике Европе (4 часа)

Посебни циљ:

Стицање елементарних знања о физичким и друштвеним одликама Европе и препознавање значаја Европе у Свијету.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објашњава поријекло имена Европе; - показује положај Европе на географској карти и на глобусу; - набраја народе Европе по припадности групама народа; - набраја основне религије у Европи. 	<ul style="list-style-type: none"> • Европа • Етнички састав становништва Европе и религије у Европи • Практична вјежба- употреба географске карте и глобуса

Наставна тема 2: Јужна Европа (8 часова)

Посебни циљеви:

Стицање основних знања о Јужној Европи.

Упознавање различитих мјеста на европском континенту и начина живота људи на том простору.

Усвајање вјештина оријентације на географској карти.

Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских карата и илустрација, атласа и глобуса.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - показује географски положај Јужне Европе на карти; - наводи облике рељефа Јужне Европе; - именује и показује на карти најзначајнија мора, ријеке и планине Јужне Европе; - разликује острво и полуострво; - набраја неке државе и главне градове 	<ul style="list-style-type: none"> • Физичко- географске одлике Јужне Европе • Државе и градови Јужне Европе • Друштвено- географске одлике Јужне Европе • Економско- географске одлике Јужне Европе • Практична вјежба- употреба географске карте

<p>Јужне Европе;</p> <ul style="list-style-type: none"> - именује становиништво Јужне Европе; - набраја природна богатства Јужне Европе; - наводи најзначајније привредне гране Јужне Европе. 	
Наставна тема 3: Средња Европа (8 часова)	
<p>Посебни циљеви: Стицање основних знања о Средњој Европи. Упознавање различитих мјеста на европском континенту и начина живота људи на том простору. Усвајање вјештина оријентације на географској карти. Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских карата и илустрација, атласа и глобуса.</p>	
ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - показује географски положај Средње Европе на карти; - набраја облике рељефа Средње Европе; - именује и показује на карти најзначајније ријеке (пловни пут Рајна- Мајна- Дунав) и низине Средње Европе; - набрајанеке државе и главне градове Средње Европе; - именује становиништво Средње Европе; - набраја природна богатства Средње Европе; - Наводи најзначајније привредне гране Средње Европе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Физичко- географске одлике Средње Европе • Државе и градови Средње Европе • Друштвено- географске одлике Средње Европе • Економско- географске одлике Средње Европе • Практична вјежба- употреба географске карте
Наставна тема 4: Западна Европа (6 часова)	
<p>Посебни циљеви: Стицање основних знања о Западној Европи. Препознавање утицаја природних и друштвених фактора на повољан развој привреде у појединим државама Западне Европе. Упознавање различитих мјеста на европском континенту и начина живота људи на том простору. Усвајање вјештина оријентације на географској карти. Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских карата и илустрација, атласа и глобуса.</p>	
ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - показује географски положај Западне 	<ul style="list-style-type: none"> • Физичко- географске одлике Западне Европе • Државе и градови Западне Европе

<p>Европе на карти;</p> <ul style="list-style-type: none"> - набраја облике рељефа Западне Европе; - набрајанеке државе и главне градове Западне Европе; - именује становиништво Западне Европе; - нводи природна богатства Западне Европе; - наводи најзначајније привредне гране Западне Европе;. - укратко опоисујеутицај природних и друштвених фактора на повољан развој привреде Западне Европе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Друштвено- географске одлике Западне Европе • Економско- географске одлике Западне Европе • Практична вјежба- употреба географске карте
--	---

Наставна тема 5: Источна Европа и Руска Федерација (6 часова)

Посебни циљеви:

Стицање основних знања о Источној Европи и Руској Федерацији.

Препознавање сличности руске културе и културе нашег народа.

Упознавање различитих мјеста на европском континенту и начина живота људи на том простору.

Усвајање вјештина оријентације на географској карти.

Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских карата и илустрација, атласа и глобуса.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ

САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - показује географски положај Источне Европе и Руске Федерације на карти; - набраја и показује на карти облике рељефа Источне Европе. - набрајанеке државе и главне градове Источне Европе; - именује становиништво Источне Европе. - наводи неке сличности наше и руске културе; - наводи природна богатства Источне Европе; - наводи најзначајније привредне гране Источне Европе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Физичко- географске одлике Источне Европе • Државе и градови Источне Европе • Друштвено- географске одлике Источне Европе • Економско- географске одлике Источне Европе • Практична вјежба- употреба географске карте
---	---

Наставна тема 6: Сјеверна Европа (4 часа)

Посебни циљеви:

Стицање основних знања о Сјеверној Европи.

Препознавање утицаја природних богатстава на високи животни стандард.

Упознавање различитих мјеста на европском континенту и начина живота људи на том простору.

Усвајање вјештина оријентације на географској карти.

Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских карата и илустрација, атласа и глобуса.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ

САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

--	--

<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - показује географски положај Сјеверне Европе на карти; - наводи облике рељефа Сјеверне Европе (препозна фјорд и гејзир); - набрајанеке државе и главне градове Сјеверне Европе; - именује становништво Сјеверне Европе; - наводи природна богатства Сјеверне Европе и укратко описује њихов утицај на високи животни стандард; - наводи најзначајније привредне гране Сјеверне Европе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Физичко- географске одлике Сјеверне Европе • Државе и градови Сјеверне Европе • Друштвено- географске одлике Сјеверне Европе • Економско- географске одлике Сјеверне Европе • Практична вјежба- употреба географске карте
---	---

Наставна тема 7: Европа, Византија и арапски свијет у раном средњем вијеку (4 часа)

Посебни циљеви:

Стицање знања о првим државама у средњем вијеку и упознавање са културно-историјским развојем људског друштва из периода раног средњег вијека.

Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских и историјских карата и илустрација.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ

САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зна основну дефиницију средњег вијека; - укратко описује начин живота основних друштвених класа феудалног друштва (кметови и властела); - именује државе у раном средњем вијеку и на карти покаже географски простор на коме су настале; - описује важност Византије као прве хришћанске земље; - повезује настанак исламске вјере са стварањем држава у Арабији. 	<ul style="list-style-type: none"> • Основна обиљежја средњег вијека • Начин живота људи у том времену • Државе у раном средњем вијеку • Практична вјежба- употреба географске карте
--	--

Наставна тема 8: Јужни Словени у раном средњем вијеку (7 часова)

Посебни циљеви:

Стицање знања о првим државама Старих Словена, њиховим владарима и културном наслеђу Јужних Словена из периода средњег вијека.

Стицање свијести о значају језика и писма за један народ.

Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских и историјских карата и илустрација.

Развој способности учачавања свједока прошлости и развој позитивног става према традицији властитог народа и народа Европе.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ

САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - показује на карти прадомовину Словена; 	<ul style="list-style-type: none"> • Насељавање Словена на Балканско полуострво и стварање првих држава
---	--

<ul style="list-style-type: none"> - наводи основне карактеристике живота Старих Словена; - набраја нека подручја насељавања Старих Словена; - показује на карти и именује мјесто настанка првих српских држава; - описује значај религије у раном средњем вијеку; - зна ко су били Ћирило и Методије и шта су радили; - набраја словенска писма. 	<ul style="list-style-type: none"> • Култура Јужних Словена у раном средњем вијеку • Религија у раном средњем вијеку и описмењавање • Практична вјежба- употреба географске карте
---	--

Наставна тема 9: Европа у позном средњем вијеку (4 часа)

Посебни циљ:

Стицање знања о Европи у позном средњем вијеку и препознавање културног наслеђа позног средњег вијека у савременом свијету.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наводи основне карактеристике живота у позном средњем вијеку; - наводи разлике живота у граду и селу у позном средњем вијеку; - набраја разлоге ратовања у средњем вијеку. 	<ul style="list-style-type: none"> • Феудално друштво (живот и сукоби) • Привреда у средњем вијеку и развој градова • Крсташки ратови

Наставна тема 10 : Српске земље у позном средњем вијеку - Србија у доба Немањића (9 часова)

Посебни циљеви:

Стицање основних знања о животу у доба Немањића и препознавање културног наслеђа из доба Немањића.

Упознавање са животом, радом и значајем Растка Немањића.

Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских и историјских карата и илустрација.

Развој способности учачања свједока прошлости и развој позитивног става према традицији властитог народа.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - описује значај и улогу Стефана Немање; - укратко препричава живот и дјело Растка Немањића; - именује поједине владаре српских држава из позног средњег вијека; - дефинише појам цар и царство; - показује на карти географски положај државе за вријеме цара Душана; - именује задужбине појединих владара из доба Немањића; 	<ul style="list-style-type: none"> • Стефан Немања- оснивач државе и владарске породице • Династија Немањића • Живот и дјело Растка Немањића • Средњовјековна култура код Срба • Практична вјежба- употреба географске карте

<ul style="list-style-type: none"> - описује улогу цркве и манастира у средњем вијеку. 	
Наставна тема 11: Постанак и развој средњовјековне Босанске државе (5 часова)	
<p>Посебни циљеви:</p> <p>Уочавање карактеристика живота људи у средњовјековној босанској држави и препознавање културног наслеђа из доба средњовјековне Босне.</p> <p>Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских и историјских карата и илустрација.</p> <p>Развој способности уочавања свједока прошлости и развој позитивног става према традицији властитог народа.</p>	
ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - показује на карти географски положај средњовјековне Босне; - именује владаре Босне у средњем вијеку; - описује неке карактеристике живота људи у средњовјековној Босни; - дефинише појам стећак. 	<ul style="list-style-type: none"> • Владари средњовјековне Босне • Друштво, привреда и култура Босне у средњем вијеку • Практична вјежба- употреба географске карте
Наставна тема 12: Сусједи Србије и Босне у позном средњем вијеку (2 часа)	
<p>Посебни циљеви:</p> <p>Стицање основних појмова о сусједима Србије и Босне у позном средњем вијеку.</p> <p>Развијање радозналости и способности генерализације кроз коришћење географских и историјских карата и илустрација.</p>	
ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - именује сусједи Србије и Босне у позном средњем вијеку; - показује на карти географски положај сусједи Србије и Босне у позном средњем вијеку. 	<ul style="list-style-type: none"> • Сусједне земље Србије и Босне у средњем вијеку (Дубровачке република, Хрватска у државној заједници са Угарском и Бугарска) • Практична вјежба- употреба географске карте
Наставна тема 13: Балканско полуострво у доба османских освајања (5 часова)	
<p>Посебни циљ:</p> <p>Стицање основних појмова о османским освајањима и карактеристикама живота становништва на Балканском полуострву у доба османских освајања.</p>	
ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наводи основне појмове везане за постанак и развој Османске државе; - укратко описује начин живота вазалних народа на нашим просторима; - именује значајне битке и њихове актере у том периоду (Маричка и Косовска битка). 	<ul style="list-style-type: none"> • Османско царство (настанак и уређење) • Живот вазалних народа у Османском царству • Маричка битка • Косовска битка и косовска легенда

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА

Наставни програм Познавање друштва у седмом разреду у корелацији је са одређеним темама (исходима и садржајима) наставних предмета: Познавање природе, Српски језик, Математика, Вјеронаука, Ликовна култура.

НАПОМЕНЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА

У наставном програму предмета Познавање друштва за 7. разред обухваћени су садржаји из наставних програма предмета Географија и Историја. Иако се садржаји програма у великој мјери међусобно прате, различитост програма очигледна је кроз исходе учења који су дефинисани у односу на специфичне карактеристике ученика са лаким оштећењем интелектуалног функционисања. У овом разреду ученици треба да усвајају основна знања о географским карактеристикама Европе и развоју друштва кроз средњи вијек са посебним освртом на јужнословенске земље. Наставници морају узети у обзир и услове у којима се настава изводи и колико год је то могуће учioniчки простор прилагодити потребама ученика. То се може остварити коришћењем савремених наставних средстава (визуелних, аудиовизуелних, мултимедијалних) како би ученику приближили садржаје и учинили што јаснијим за разумијевање. Програм реализовати примјеном адекватних наставних метода и поступака у складу са специфичним карактеристикама ученика са лаким оштећењем интелектуалног функционисања. Приликом реализације програма користити што више очигледних средстава и помагала уз поштовање принципа очигледности и принципа систематичности и поступности (од ближег ка даљем, од једноставног ка сложеном, од лакшег ка тежем, од познатог ка непознатом). У што већој мјери потребно је повезивати садржаје са свакодневним животом што ће довести до успјешније социјализације и трајности знања ученика. Реализацијом програма потребно је развијати позитиван став према традицији властитог народа и народа Европе. Уколико постоје могућности пожељно је са ученицима посјетити археолошке локалитете, музеје, историјске архиве и споменике.

Приликом реализације наставног програма у условима посебне наставе у складу са могућностима школе потребно је обезбиједити географске и историјске карте. Фотографије различитих појмова могу се приказати на паноима који приказују једну наставну тему и на тај начин олакшати процес учења.

Приликом реализације наставног програма у условима редовне наставе (инклузија) важно је истаћи да се наставне теме различитих научних области не реализују сукцесивно (прво теме које припадају географији, а затим теме из историје), него наставници (географије и историје) приликом израде глобалног плана рада врше усклађивање са динамиком рада ученика типичног развоја. Без обзира што се поједине наставне теме изучавају у већем или мањем фонду часова у односу на редовни програм из наставних предмета Географија и Историја, приликом планирања потребно је водити рачуна да се садржаји у највећој могућој мјери подударају, јер се на тај начин ученици са лаким оштећењем интелектуалног функционисања боље интегришу и више укључују у рад са осталим ученицима, а са друге стране то олакшава процес припремања наставника за час и саму реализацију. У редовној настави ће се дешавати да ученик са лаким оштећењем интелектуалног функционисања присуствује седмично на оба часа географије и историје. У том случају часове који су преко датог програма потребно је искористити за понављање и утврђивање градива, што доприноси ефикаснијем усвајању знања.

Оцјењивање ученика треба да се базира на исходима учења. У односу на способности ученика могу да се користе различите технике оцјењивања: усмена провјера знања, писмена провјера знања, практична демонстрација наученог, портфолио и друго.